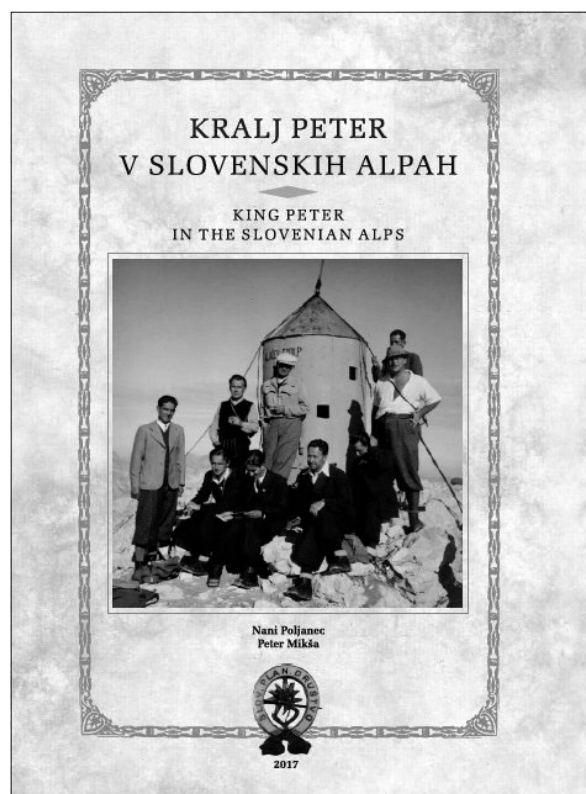

Poletne in zimске radosti kralja Petra v naših gorah

Nani Poljanec, Peter Mikša: *Kralj Peter v slovenskih Alpah*. Rogaška Slatina: Zavod Ljudski muzej Rogaška Slatina, 2017. 168 strani.

Nani Poljanec, je že vrsto let vnet zbiralec in raziskovalec zgodovine in zgodb Rogaške Slatine in nekdanje jugoslovanske kraljeve družine Karađorđević. Zbral je izjemno zbirko eksponatov, od redkih fotografij, časopisov, vojaških odlikovanj, vse do povsem vsakdanjih predmetov, ki so dragocen vir za vsakršno preučevanje. Ogledati si jih je mogoče v Ljudskem muzeju Rogaška Slatina v Aninem dvoru, ki je vse bolj obiskan, s svojo zbirko pa se kosa tudi z nekaterimi srbskimi muzeji, ki se prav tako osredotočajo na zgodovino družine Karađorđević. Ljudski ustvarjalec, kot se rad sam poimenuje Poljanec, se zelo trudi obujati to dobo slovenske zgodovine, saj je bila v slovenskem zgodovinopisju dolgo zapostavljena. Poleg zbiranja, dokupovanja in pridobivanja novih muzejskih eksponatov za muzej, spomin na kraljevo družino izkazuje tudi na druge izvirne načine. Med bolj odmevnimi je bil vzpon na Triglav ob 90-letnici rojstva kralja Petra II. v oblačilih, kakršna so nosili v času kraljeve mladosti. Avtor aktivno sodeluje z mnogimi zgodovinarji, zbiralci in drugimi, ki so tako ali drugače povezani s Karađorđevići. V Rogaški Slatini se je zvrstilo že mnogo dogodkov na to temo, prav tako je bilo mnogo napisanega. Knjiga, o kateri je govora v tem prispevku, je nastala ob pridobitvi fotografij, na katerih so ujete podobe vzpona kralja Petra II. na Triglav poleti 1939. Zaradi izjemnosti najdbe je Nani Poljanec, v sodelovanju z zgodovinarjem dr. Petrom Mikšo, pripravil razstavo in knjigo, ki osvetljuje to manj poznano poglavje iz življenja kralja Petra II.

Knjiga je sestavljena kot štiriperesna deteljica, saj so besedila izpod peres štirih avtorjev. Vsak je temo osvetlil iz svojega vidika. Pisci so Nani Poljanec, dr. Peter Mikša, dr. Borut Batagelj in Dušan Babac. Prvi prispevek je delo dr. Mikše, ki se sicer mnogo ukvarja z zgodovino planinstva in alpinizma. Naslovil ga je z mislijo Juliusa Kugyja: »Triglav ni gora, Triglav je kraljestvo.« Pisec v uvodu razloži mit Triglava, od pradačne zgodovine, ko je bil Triglav s svojo dominantno silhueto v ljudskem verovanju kraj, povezan z bogovi in bajkami, preko burnega 19. stoletja, ko se je tudi v gorah bil narodni boj med Slovenci in Nemci, do obeh Jugoslavij, v katerih je bil Triglav najvišji vrh in do slovenske osamosvojitve, ki je stiliziranega očaka postavila na grb Republike Slovenije. Avtor nato izpostavi dejstvo, da Peter II. ni bil prva kronana glava, ki je uživala v lepoti našega alpskega sveta. Leta 1841 ga je obiskal saški kralj Friderik Avgust II., petdeset let pozneje pa njegov naslednik, Friderik Avgust III., ki se je povzpел tudi na Triglav. Leta 1922 je Pokljuko obiskal Petrov oče, Aleksander I. Pisec na tem mestu navrže nekaj zgodovinskih podatkov po atentatu 1934 v Marseillu. Kot ljubitelju gora so kralju v spomin žalne zastave plapolale na mnogih slovenskih vrhovih in planinskih kočah. Zaradi

Petrove mladostnosti je tedaj oblast prevzel knez Pavle. Peter se je pri 12 letih s spremstvom prvič odpravil v slovenske gore, to je bilo leta 1935. Štiri leta pozneje je zopet prišel v Slovenijo in obiskal troje slovenskih Alp, Kamniško-Savinjske, Karavanke in Julijce, katerih obisk je kronal z osvojitvijo vrha Triglav in Planice. Prenočeval je v dvorcih in kočah, ki so jih Karađorđevići v teh krajih imeli kar nekaj. Vse vzpone je opravil z značko Slovenskega planinskega društva na svoji čepici. Kralj je bil nad svojim izletom navdušen, bili so eni njegovih zadnjih brezskrbnih dni pred bližajočo se vihro druge svetovne vojne. Dr. Mikša je poglavje dopolnil z zapisi o tem, kako je kralj preživel svoje dni in dnevniškimi zapisi njegovega adjutanta. V tabeli je zbral seznam člankov, ki so se pojavili v tedanjem časopisu in pisali o »kraljevskih« vzponih.

Drugi zapis je delo Nanija Poljanca, naslovljen je »Skupaj lahko premikamo gore ...« V njem na kratko opiše, od kot izvira njegovo veselje do zbiranja in raziskovanja družine Karađorđević, ki ga navdihuje zaradi žalostne zgodbe. V življenju je zbiral že vse mogoče, trenutno pa ima v muzeju tri zbirke in sicer domoznansko o Rogaški Slatini, kraljevo zbirko in filografsko s podpisi slavnih osebnosti. V množici eksponatov ima vsak svojo zanimivo zgodbo, kako je prišel v muzej in Poljanec te zgodbe rad pripoveduje obiskovalcem. V nadaljevanju podrobneje predstavi njegove eksponate, ki so povezani s kraljem Petrom. Poleg dvanajstih slik iz kraljeve ekspedicije po slovenskih Alpah ima še množico drugih fotografij in portretov, listin, odlikovanj, značk ter osebnih predmetov članov kraljeve družine. Predvsem je zelo ponosen na manšetne gumbe, ki mu jih je podaril dr. Ljubomir Kostić. Ta je bil prijatelj kralja Petra in jih je od njega nekoč dobil v dar. Ena izmed ugank v povezavi s Karađorđevići, ki jo Poljanec izpostavi v knjigi, je Andrejeva vas. To je bila skupina 17 hiš na Mežakli, kjer je kralj Peter leta 1939 bival s svojim spremstvom in sokoli. Danes so hiše, z izjemo ene, ki je obnovljena, porušene, njihovi temelji so komaj razpoznavni in zaraščeni, do sedaj znanega arhivskega gradiva pa je malo.

Predzadnji prispevek je delo Dušana Babca, ki prav tako goji spomin na jugoslovansko kraljevo družino. Najprej je namenil nekaj pohvalnih besed Naniju Poljancu in njegovim prizadevanjem, nato

pa se je razpisal o simbolih planinskih enot in jugoslovanskih Sokolov. Nekateri izmed njih so bili tudi na razstavi. Prvi planinski polk je bil ustanovljen leta 1932 in je bil znan po tem, da so bili njegovi vojaki dobri smučarji. Nosili so značke z motivom planin in značko »dobremu smučarju«. Peter II. je bil tudi udeležen v jugoslovanskem sokolskem gibanju kot starešina. Udeleževal se je njihovih prireditev in se oblačil v sokolsko uniformo.

Zadnji zapis osvetljuje popularizacijo smučarskih športov v jugoslovanski kraljevini, na katerega je imela kraljeva družina velik vpliv. Njegov avtor je poznavalec zgodovine smučanja, dr. Borut Batagelj. Za naslov je izbral odlomek iz zapiskov Staneta Pelana, ki je bil prisoten pri zimskih počitnicah kraljeve družine leta 1932 na Bledu, glasi se: »Razpoloženje je izborno, kraljeviči pa tudi Njen. Vel. kraljica uživajo lepoto – vse kaže za naše zimске sporte veliko veselje.« Po prvi svetovni vojni so smučarski športi postajali vse bolj element slovenske nacionalnosti. Jugoslovanska zimsko-športna zveza s sedežem v Ljubljani si je prizadevala, da bi državni vrh prepričala o pomenu smučanja za obrambo mej v gorah, za turizem in vojsko, vendar je bila do tridesetih let državna podpora bolj mlačna. Da se razmere za razvoj smučanja v tedanji državi izboljšujejo, nakazuje tudi dejstvo, da se je kraljeva družina po vzoru drugih evropskih monarhov začela zanimati za smučanje. Pozimi 1931 so prvič smučali, sankali in drsali na Bledu, kjer so imeli dvorec Suvobor (današnja Vila Bled). Velik navdušenec nad smučanjem in podpornik tekmovanj je bil predvsem Peter II. V Planici, ki je že tedaj ponašala ime Slovenije v svet, je bil vsako leto podeljen pokal, poimenovan prav po kralju.

Velika vrednost knjige je njeno obsežno in kvalitetno slikovno gradivo, ki krasi in dopolnjuje zapisano. Z zapisanim je bila zapolnjena še ena vrzel v zgodovini družine Karađorđevićev, ki so bili vladarji tudi Slovincem in so dali pečat tudi planinski in športni zgodovini med obema vojnama. Prav tako knjiga nekoliko zamaje še vedno močni stereotip o samozadostnih jugoslovanskih kraljih, ki jih ne zanima drugega kot v Beogradu centralizirana oblast.

Urh Ferlež